

Dansk-Islandsk Forbundslov

Statsministeriet. *Zahle* [1]. (Lov-Tid. A. 1918 af 6/12; jfr. Rigsdags-Tid. 1918-19: Folket. Tid. Sp. 1502, 1584, 1828, 1834; Landst. Tid. Sp. 327, 391, 421; Till. A. Spr. 2851; Till. B. Sp. 49; Till. C. Sp. 103, 137).

Vi Christian den Tiende [2], af Guds Naade Konge til Danmark, etc. etc. Gøre vitterligt: Rigsdagen [3] har vedtaget og Vi ved Vort Samtykke stadfæstet følgende Lov:

I.

§ 1. Danmark og Island er frie og suveræne Stater, forbundne ved fælles Konge og ved den i denne Forbundslov indeholdte Overenskomst.

I Kongens Titel er begge Staters Navne optagne.

§ 2. Tronfølgen er den i Tronfølgeloven af 31. Juli 1853 Art. I. og II. fastsatte. Tronfølgen kan ikke ændres uden begge Staters Samtykke.

§ 3. De for Danmark nu gældende Bestemmelser med Hensyn til Kongens Religion, hans Myndighed og Kongemagtens Udøvelse i Tilfælde af Kongens Sygdom, Umyndighed eller Ophold udenfor begge Stater skal ogsaa være gældende for Island.

§ 4. Kongen kan ikke uden Danmarks Rigsdags og Islands Altings Samtykke være Regent i andre Lande.

§ 5. Hver af Staterne for sig træffer Bestemmelse om Statsydelse til Kongen og Kongehuset.

II.

§ 6. Danske Statsborgere nyder paa Island i enhver Henseende lige Ret med de paa Island fødte islandske Statsborgere, og omvendt.

Hvert af Landenes Statsborgere er fritagne for Værnepligt i det andet Land.

Adgang til Fiskeri paa hvert af de to Staters Sømraader er i lige Grad fri saavel for danske som for islandske Statsborgere uden Hensyn til Bopæl.

Danske Skibe har i Island samme Rettigheder som islandske Skibe, og omvendt.

Danske og islandske Varer og Frembringelser skal gensidig i ingen Henseende kunne behandles ugunstigere end noget andet Lands.

III.

§ 7. Danmark varetager paa Islands Vegne dettes Udenrigsanliggender.

I Udenrigsministeriet ansættes der efter den islandske Regerings Ønske og efter Samraad med denne en med islandske Forhold kendt Kommitteret [4] til Behandling af islandske Sager.

Paa Steder, hvor Gesandt eller udsendt Konsul [5] ikke er ansat, bliver der efter den islandske Regerings Ønske og efter Samraad med denne at ansætte en saadan, imod at Island godtgør de derved foraarsagede Udgifter. Under samme Forudsætninger bliver der ved bestaaende

Gesandtskaber eller Konsulater at ansætte Attacheer [6], som er kyndige i islandske Forhold. Hvis den islandske Regering skulde ønske paa egen Bekostning at udsende delegerede til at føre

Forhandlinger om særlige islandske Forhold, kan dette ske efter nærmere Aftale med Udenrigsministeren.

De mellem Danmark og andre Lande allerede indgaaede og bekendtgjorte Overenskomster er, forsaavidt de angaar Island, ogsaa gældende for dette. De af Danmark efter nærværende Forbundslovs Stadfæstelse indgaaede mellemstatlige Overenskomster er ikke forpligtende for Island uden vedkommende islandske Myndigheders Samtykke.

§ 8. Indtil Island maatte beslutte paa egen Bekostning helt eller delvis selv at overtage Fiskeriinspektionen indenfor islandsk Sømraade, udøves denne af Danmark under dansk Flag.

§ 9. Ordningen af Møntvæsenet vedbliver for begge Stater at være den hidtil gældende, saa længe den skandinaviske Møntunion [7] bestaar.

Saa fremt Island maatte ønske at oprette et eget Møntværk, vil Spørgsmaalet om Anerkendelsen af de her prægede Mønter som lovligt Betalingsmiddel i Sverige og Norge være at afgøre ved Forhandlinger med disse Lande.

§ 10. Danmarks Højesteret udøver den øverste Domsmyndighed i islandske Sager, indtil Island maatte beslutte at oprette en øverste Domstol i Landet selv. Indtil da skal en Dommerplads i Højesteret besættes med en Islænding, hvilken Bestemmelse træder i Kraft ved først indtrædende Ledighed.

§ 11. Forsaavidt Islands Andel i Omkostningerne ved Varetagelsen af de i dette Afsnit omhandlede Anliggender ikke er bestemt i det foregaaende, fastsættes den ved Overenskomst mellem begge Landes Regeringer.

IV.

§ 12. Andre Anliggender end de foran nævnte, som er af fælles Betydning for Danmark og Island, saasom Samfærdselsvæsen, Handels- og Toldsager, Søfart, Postvæsen, Telegraf- og Radiotelegrafvæsen, Retspleje, Maal og Vægt, samt finansielle Anliggender ordnes ved Overenskomster mellem de i de to Stater dertil berettigede Myndigheder.

§ 13. Det af den danske Statskasse til Island hidtil udredede aarlige Beløb af 60.000 Kr. samt den danske Statskasses Udgifter til Islands Ministeriums Kontor i København bortfalder.

Ligeledes bortfalder den den islandske studerende tillagte fortrinsvise Adgang til Beneficier ved Københavns Universitet.

§ 14. Danmarks Statskasse udreder et Beløb af to Millioner Kroner til Oprettelse af to Fonds, hver paa en Million Kroner, hvis Formaal er at tjene til Styrkelse af den aandelige Forbindelse mellem Danmark og Island, til Fremme af islandsk Forskning og Videnskab og til Støtte af islandske studerende. Den ene af disse Fonds henlægges til Universitetet i Reykjavik, den anden til Universitetet i København.

De nærmere Regler for Fondenes Bestyrelse og Virksomhed fastsættes af Kongen paa Indstilling af hvert Lands Regering, efter at det paagældende Universitet er hørt.

§ 15. Hvert Land bestemmer selv, paa hvilken Maade dets egne og dets Borgeres Interesser nærmere bliver at varetage i det andet Land.

V.

§ 16. Der oprettes et raadgivende dansk-islandsk Nævn paa mindst 6 Medlemmer, hvoraf Halvdelen vælges af Danmarks Rigsdag og Halvdelen af Islands Alting.

Ethvert Lovforslag vedrørende den nærmere Udførelse af de i nærværende Forbundslov omhandlede Anliggender samt Lovforslag angaaende den ene Stats særlige Anliggender, der tillige har Betydning for den anden Stat og dens Borgeres Stilling og Rettigheder, skal, naar ikke Forholdene gør det særlig vanskeligt, af det paagældende Ministerium forelægges Nævnet til Betænkning, forinden det fremsættes for Rigsdagen eller Altinget. Det paahviler Nævnet at gøre Indstilling til Ændring af saadanne Bestemmelser i Forslaget, som formenes at være til Skade for den ene Stats eller dens Borgeres Interesser.

Nævnet har fremdeles den Opgave, være sig efter Opfordring fra Regeringerne eller af egen Tilskyndelse, at tage Skridt til Udarbejdelse af Forslag, der tilstræber Samvirken mellem Staterne og Ensartethed i deres Lovgivninger samt at bidrage til Samarbejde for Tilvejebringelse af fælles nordisk Lovgivning.

De nærmere Bestemmelser om Nævnets Ordning og Virksomhed fastsættes af Kongen efter Indstilling af begge Landes Regeringer.

§ 17. Skulde der angaaende Forstaaelsen af denne Forbundslovs Bestemmelser opstaa en Meningsforskel, som ikke lader sig udligne ved Forhandling mellem Regeringerne, henvises Sagen til et Voldgiftsnævn [8] paa 4 Medlemmer, hvoraf hvert Lands øverste Domstol vælger Halvdelen. Dette Voldgiftsnævn afgør Uenigheden ved Stemme flerhed. I Tilfælde af Stemmelighed overdrages Afgørelsen til en Opmand [9], som den svenske og den norske Regering skiftevis anmodes om at udnævne.

VI.

§ 18. Efter Udløbet af Aaret 1940 kan saavel Rigsdagen som Altinget til enhver Tid forlange optaget Forhandling om Lovens Revision.

Fører Forhandlingen ikke til fornyet Overenskomst inden Udløbet af tre Aar fra Forlangendets Fremsættelse, kan saavel Rigsdagen som Altinget vedtage, at den i denne Lov indeholdte Overenskomst skal ophæves. For at denne Beslutning skal have Gyldighed, maa mindst to Trediedele af Medlemmerne af hvert af Rigsdagens Ting eller af det forenede Alting have stemt derfor, og den skal derefter være bekræftet ved Afstemning af de Vælgere, der er stemmeberettigede ved de almindelige Valg til Landets lovgivende Forsamling. Saafremt den saaledes foretagne Afstemning udviser, at mindst tre Fjerdedele af de stemmeberettigede Vælgere har deltaget i Afstemningen, og at mindst tre Fjerdedele af de afgivne Stemmer er for Ophævelsen, vil Overenskomsten være bortfaldet.

VII.

§ 19. Danmark meddeler udenlandske Magter, at det i Overensstemmelse med Indholdet af denne Forbundslov har anerkendt Island som suveræn Stat, og meddeler samtidig, at Island erklærer sig som stedseværende neutralt og ikke har noget Orlogsflag [10].

§ 20. Denne Forbundslov træder i Kraft den 1. December 1918.

Hvorefter alle vedkommende sig have at rette.

[1] C.Th. Zahle (1866-1946): dansk politiker; medlem af Folketinget for Venstrereformpartiet 1895-1905 og for Det Radikale Venstre 1905-1928 og medlem af Landstinget ligeledes for Det Radikale Venstre 1928-1939; konseilspræsident 1909-1910 og 1913-1920 (fra 1918 statsminister).

[2] Christian 10. (født 1870, regent 1912-1947).

[3] Fra 1849-Grundloven frem til 1953 havde Danmark et tokammersystem i form af Landstinget og Folketinget, der samlet udgjorde Rigsdagen.

[4] Der blev oprettet en stilling i Udenrigsministeriet til behandling af islandske sager, som skulle beklædes af en person med særligt kendskab til islandske forhold. Jón Haraldsen Krabbe (1874-1964) besad stillingen fra 1918 til 1940.

[5] Gesandt: en person, der er sendt til en anden stat som officiel repræsentant for sit land. Konsul: en person, der er udsendt til en anden stat for at varetage bestemte opgaver ofte i forbindelse med erhvervslivet, men som almindeligvis ikke har den privilegerede diplomatiske stilling, som en gesandt har.

[6] Attaché: en person, der er tilknyttet et gesandtskab som medhjælper.

[7] Den Skandinaviske Møntunion blev indgået 1873 mellem Danmark og Sverige, hvorefter Norge tilsluttede sig i 1875. Landene gik over til at benytte kroner og ører, der var af samme størrelse, vægt og lødighed, men med forskellige motiver landene imellem, som kunne anvendes i alle tre lande. Island havde fortsat frem til 1922 fælles mønt med Danmark, hvorefter landet begyndte at præge andre mønter. Island planlagde at søge optagelse i unionen, men nåede det ikke, før denne ophævedes i 1924.

[8] Voldgiftsnævn: et nævn, der i en eventuel uenighed mellem Danmark og Island blev udnævnt af begge parter til at træffe en bindende afgørelse i sagen.

[9] Opmand: uafhængig person, der i tilfælde af uenighed har til opgave at træffe afgørelse i en sag, evt. ved at mægle imellem parterne.

[10] Orlogsflag: et nationalflag, der føres af skibe.

Kildeintroduktion

'Dansk-Islandsk Forbundslov' blev vedtaget af den danske Rigsdag den 30. november 1918. Den danske stat anerkendte hermed Island - der havde været underlagt dansk styre i flere århundreder - som en selvstændig og suveræn stat i personalunion med den danske konge.

Island havde fra 1262/64 været under den norske konge og blev med den dansk-norske personalunion (1380) knyttet til den danske regent. Fra 1660 var øen reelt et dansk biland om end først formelt fra 1814. I 1871 fastsatte den danske Rigsdag, at Island var en uadskillelig del af det

danske rige, men tildelte samtidig Altinget, Islands folkevalgte repræsentation, en begrænset lovgivende magt i interne anliggender, der blev udvidet i 1874; den udøvende magt forblev dog hos den danske regering. I 1904 fik Island hjemmestyre, men landet blev fortsat betragtet som en integreret del af det danske rige. Dette tilfredsstillede dermed ikke ønsket om national suverænitet og selvstændighed, der i stigende grad havde domineret Island op igennem 1800-tallet.

I 1918 blev Island med Forbundsloven en suveræn stat og Altinget blev landets parlament. Ud over at have fælles regent var Island og Danmark fortsat forbundet blandt andet igennem fælles statsborgerret, ligesom Danmark fortsat skulle varetage visse islandske anliggender, heriblandt udenrigstjenesten. Forbundsloven bestemte imidlertid også, at unionen, hvis Rigsdagen eller Altinget ønskede det, i 1941 kunne genforhandles og endvidere kunne ophæves, hvis der ikke efter tre år var blevet forhandlet en ny overenskomst på plads. Denne genforhandlingsfrist benyttede Island sig af i 1944, idet Forbundsloven blev ophævet og en republik blev indført.

Kilde

Danmarkshistorien.dk. Aarhus Universitet. <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/dansk-islandsk-forbundslov-30-november-1918>